

Предавање протосинђела Варсануфија: Видовдан - Вера Косовских Јунака, Видовдан, 2017. године у манастиру Преподобног Јустина Ћелијског у Барајеву

Косово – величанствени жртвеник једног народа. Видовдан – за нас православне Србе – дан који не престаје, најславнији дан наше српске историје. Али, и много више од тога – дан који за нас малене Србе све претвара у вечност. Још када је, далеке 1389. год. на онај први велики Видовдан, сунце донело светлост дневну ратницима који су вршили последње припреме за предстојећи бој, за нас Србе тај светли дан и даље не престаје. Оно сунце и даље незалазно високо стоји и обасјава сваки кутак земље Србинове и, што је још више и битније, сваки кутак душе Србинове. Са својим Јеванђелским начелом, са Косовским Светолазаревским опредељењем честитог Кнеза, са једнодушном свесном жртвом целокупне српске војске, Он је уистину огледало српско – савест српска. Србин се рађа у Видовдану, живи њиме, а када одлази, мери му се како је проживео, управо Видовданом. Јер, у основи Косовског Завета и Видовдана је нико други до – Христос, Христос Светога Саве и оца му Немање и осталих Светих Немањића, Христос косовских јунака, Христос свих богољубивих српских душа пре и после Косова и све до краја света и века. Он је Тај Који Видовдану даје непролазност, Он је тај који чини да светлост Видовдана не слаби, Он је тај Који души Србиновој не да да у њој угасне пламен божанске чежње. Како рече једна мудра глава: „Два су вечна српска празника: Савиндан и Видовдан. Први нас учи како се за веру живи, а други како се за веру умире.

Никада у историји света није се догодило да целокупна једна војска, као једна душа, крене у бој са таквом одлучношћу, да у одбрани светиње коју бране положи и своје животе и приме мученичку смрт. Управо то је оно што је карактеристично за велики Косовски бој и сукоб двеју војски – са једне стране Христољубиве и правоверне српске, а са друге Христомрзеће војске богопротивних агарјана. Једни под барјацима Крсташима, у одбрани Богом им дарованог отачаства, а други у похлепној жељи

за освајањем туђег. Јер, уобичајена је ствар да војник полази у битку са жељом да одбрани своје и победи противника, а овде имамо и још нешто узвишеније – одушевљена решеност да се, у одбрани светиње, ако треба, прими и мученичка смрт. Откуда то? Одговор нам даје и народни песник. Наиме, када књига, по песнику, Лазару послата од саме Богородице, дође пред њега овако му говораше:

*Царе Лазо, честито колено,
Коме ћеш се приволети царству?
Или волиш царству небескоме?
Или волиш царству земаљскоме?
Ако волиш царству земаљскоме,
Седлај коње, притежи волане!
Витезови, сабље припасујте,
Па у Турке јуриш учините,
Сва ће турска изгинути војска!
Ако л' волиш царству небескоме,
А ти сакрој на Косову цркву:
Не води јој темељ од мермера,
Већ од чисте свиле и скерлета,
па причести и нареди војску;
Сва ће твоја изгинути војска,
Ти ћеш кнеже, с њоме погинути.*

Као човек, на тренутак колебајући се и молитвено поразмисливши, Лазар доноси и ону судбоносну одлуку коју нам песник даље саопштава:

*Цар воледе царству небескоме,
А него ли царству земаљскоме;
И још објашњава разлог овакве одлуке:
Земаљско је за малена царство,
А небеско увек и довека.*

У речима простог, али богомудрог, народног песника открива нам се извор надахнућа честитог кнеза и његове христољубиве војске:

*Земаљско је за малена царство,
а небеско увек и довека.*

Није ли то само продужетак оне Христове истините речи:

Не бојте се оних који убијају тело, а душу не могу убити.

Непоколебива вера у сваку Христову реч је оно што краси косовског јунака. Он живи том вером, њоме дише, а, када је потребно, за њу и живот свој полаже. Бесмртност душе и непролазност оног духовног

небеског света, за Косовског јунака су потпуно очигледни. Он се води жељом да победи непријатеља и тиме сачува своју земљу од скрнављења, али, изнад свега, он се носи мишљу о оној вечној победи коју остварује, још на самоме почетку, онај који је спреман да пострада за Истину и правду Божију. А да буде спреман да пострада за нешто тако узвишено, може само онај који живи за Истину и твори правду Божију. Да пострада за Христа може само онај који и живи за Христа. О таквој победи он мисли и њоме је заокупљен. Она га води и руководи у нешто што људима овоземаљским, којима је овај свет омилио, и не виде даље од гроба, изгледа као нешто сулудо, као самоубиство, као пораз. Његов поглед је првенствено уперен горе ка Небу, ка Царству Небескоме, тамо где Христос седи са десне стране Оца. Он је тиме одушевљен, тиме надахнут. Он прижељкује славу, али не славу од овога века, него славу Небеску, природну човеку, коју је Христос уготовио за оне који га љубе. То је његова вера, отуда долази и његова решеност да драговољно прими и мученичку смрт за преслатко име Исусово. Он заправо и не верује у смрт као такву. Не, он зна да хита ка Победитељу смрти, зна Коме верује, зна да ће примивши смрт зарад љубави Христове и свесно себе жртвујући за Христа и своје отачаство, донети највећу корист својој души, али не само својој души, да му неко кратковид не би приписао себичност - не, он верује и зна да ће тако донети највећу корист и својим ближњима - и целокупноме своме народу. Он зна да сада, у овоме тренутку, мора пострадали за Христа, а себе и све своје предаје у руке Ономе Који је обећао да ће се старати за нас. Ономе Који је рекао: „Иштите најпре Царство Небеско и правде његове, а све остало ће вам се придодати“. Будући да страда за Царство Небеско, он зна да својим страдалачким подвигом за Христа и мученичком крвљу проливеном за Хришћанску Веру, везује и свој народ за Небо, успоставља један нови завет који ће важити за свакога Србина до краја века и кропи га својом мученичком крвљу и чини пуноважним. То и јесте – Косовски Завет. Сав исписан мученичком крвљу Светог Великомученика, Честитог кнеза Лазара и његове Христољубиве војске.

Засигурно да није било лако Светоме Кнезу донети одлуку која се тичала не само њега лично, него и целог народа, и то не само оног покољења, него и свих покољења српских после њега. Али, ипак, укрепљен вером у Животодавца, овај достојни потомак Светога Саве, охрабрен надом на будућа добра, он на радост неба и земље доноси ону богомудру одлуку која ће и његовим саборцима, а и свима потоњим Србима бити као неки кључ за отварање двери Царства Небескога:

Цар вољеде Царству Небескоме,

А него ли царству земаљскоме.

Томе царству не од овога света приволео се Лазар, у пуном сазнању, да је пут ка томе царству крст, страдање и смрт. И у пуном сазнању он се сагласио са својом Голготом као капијом ка Царству Небеском. Није он ни себе ни оне који су му као боговенчаноме владару били поверени, жалио неком лажном патвореном бригом и љубављу којом обилује наш данашњи нараштај сиромашан вером, а богат лицемерјем. Не, он је знао да Васкрсу претходи Голгота, а својим отвореним духовним видом је, поготово у својим предсмртним тренуцима, јасно видео и осетио реалност небеског света и гледао на невидљиво као на видљиво и полако постајао причасник небеског блаженства.

Како нам сведочи још један истински Боговидац из нашег рода, Српски Златоуст, Свети Владика Николај - у предсмртним тренуцима, усред косовске кланице, у свем том ужасном призору, да би га духовно крепили у последњим тренуцима његовог овоземаљског живота, намученом Лазару јављају се два небеска весника који, од Бога научени, крепе Лазарев дух и разрешавају му недоумице које су се у њему, као човеку, појавиле. Наиме, искористивши телесну немоћ и исцрпљеност Лазареву и ужасан

призор који се пружао по читавом пољу косовском, кушач, древна змија и непомјаник, покушао је да у душу Лазареву посеје зло семе сумње у погледу његовог избора. И у тим тренуцима, када анђео таме покушава да поткопа и наруши мир праведников убацујући му у ум колебљивост, Свети Страдалац пројављује још једну јеванђелску врлину – самоосуду. Не тражи узрок у погибији свеколике српске војске у некоме другоме, него подвргава себе самоиспитивању, пажљиво трагајући у себи за нечим што би могло бити повод да Господ допусти овакво страдање правоверних чији је он био законити, Богом постављени, владар и тиме носи и највећу одговорност за свој народ, и пред Богом и пред људима. И у тим својим најтежим тренуцима напрегнутог унутрашњег духовног превирања, он не брине за себе, он не размишља о сопственој судбини, за њега је оштри агарјански мач већ спреман и само чека команду за извршење казне, он и у тим и таквим тренуцима размишља о судбини сопственог народа. То је његова брига, то његов неспокој – брига о његовом христоименом народу. То може само једна племенита, врлином узвишена, хришћанска душа. Господ, једини срцезналац, познавајући људску слабост, стога и шаље љубљеноме своје утеху у виду ова два познаваоца небеских тајни, који распршују тај мрачни облак који је покушавао да Лазару помрачи небеску светлост и смути његову душу пред излазак из напаћеног му тела и Лазар спокојно приклања своју главу под агарјански мач и прелази у – живот. Да, управо у живот. Живот вечни – тамо где нема болести ни жалости ни уздисања, него „Оно што око не виде и ухо не чу и у срце човеку не дође“ - јер, то уготови Господ онима који га љубе. То је вера његова, вера која не изневерава.

Како Лазар, тако и његова војска. Сви су знали да им ваља мрети за „Крст Часни и Слободу златну“. То је њихов основни мото којег су се они држали драговољно и неподељеног срца. За Крст Часни, као симбол Христове победе којом би ослобођен свет, и Слободу златну, великим словима исписану, слободу Богом даровану, коју иноверни богомрски тиранин намерава да одузме, и удари, не само на тело, него и на душу Србинову. Косовски јунак са таквим одушевљењем

хита у предстојећи бој као да смрт и не постоји. За њега је то, да погине за своју хришћанску веру заједно са својом браћом, нешто најсветије, нешто од чега га ни сузе сестринске (у случају Југовића), па чак ни наредба Кнезова (као код слуге Голубана), не могу одвојити. Сваки од јунака зна да му сутра у боју предстоји смрт, али он тиме као да се дичи и хвали и само чека да јуначки ударе на непријатељске пукове.

Сведочи нам Свети Владика Николај:

„У свести или подсвести целог народа брујала је једна тајанствена нота, да на Косову Христос дели мученичке венце славе, и да се треба грабити за те венце; да се једно царство губи а друго добија; и да је куцнуо судбоносни час да се за крст часни жртвује све. Са том нотом у души српска војска учинила је и све предсмртне припреме. Опростила се на дому, причестила на Косову, па пошла под крстатим барјацима на крст, на дан светог Вида и светог Амоса, Крсне Славе Честитог Кнеза.“

Али, да ли су косовски јунаци само они који су своје животе положили на овоме светоме месту као на некаквоме узвишеном олтару и тако га освештали до краја света? Не. Косовски јунак је и онај чудесни напаћени српски сељак који је стао под крстати Карађорђев барјак да би се ослободио јарма агарјанског. Косовски јунак је и онај скромни и племенити српски војник који однесе јуначку победу и победоносно умаршира на Косово Поље после петвековног ропства и дочека остварење петвековног сна. Још је косовски јунак и онај поносити српски војник над киме су непријатељи његови ликовали рачунајући да више не постоји, а он однесе онако славну победу на Кајмакчалану и даље храбро гонећи непријатеље, само ослобађајући сопствену земљу, а не отимајући туђе, и том својом невиђеном храброшћу и моралом, изазивајући удивљење чак и код непријатеља. Сматрам да бисмо се огрешили ако бисмо из збора косовских јунака изузели и изоставили и оне најновије, наше савременике, често пута и голобраде младиће који су по врлетима метохијских Проклетија и не само Проклетија, него

и широм, српском крвљу натопљене, косовске земље Обилићски гинули за своју напаћену земљу и народ не марећи за неупоредиву надмоћ агресора, него бринући једино за светињу коју бране.

Сви су они такође косовски јунаци. И они су, такође, живели Косовом и Видовданом, били надахнути истим духом, духом косовских јунака, духом Видовдана и, уз помоћ Божију, урадили су оно што слабашна људска рука без помоћи свише никада не би могла. Али, Богу је све могуће – и они су то знали. У њима је живело живо сећање на подвиг оних јунака оног Видовдана давне, али ипак и тако блиске 1389. године, и то их је надахњивало. Њихов светао пример им је био пред очима. За Крст Часни и Слободу златну и они су имали дати своје животе.

Шта да кажемо за нас данашње Србе? Живимо ли Видовданом? Да ли смо причасници духа косовских јунака? Да ли смо уопште достојни назвати се њиховим потомцима? Волели бисмо да јесмо. И трудимо се, барем ми који смо изабрали Лазарев барјак, а не Вука Бранковића. И има нас, хвала Богу. Волели бисмо да нас они када и ми одемо одавде и преселимо се ка Господу, препознају као своје. Да кажу у молитви својој за нас: Господе, макар су се трудили. Ако не за њихова дела, али макар за жељу њихову да нам следују, прими их у Царство твоје. И ми бисмо им били бескрајно захвални. Јер они, као они који су пролили крв своју за Христа, имају нарочиту слободу пред њим, благодат која припада само светим мученицима, за Христа пострадалих.

Није лако бити њихов потомак, велика је и превелика то одговорност. Зар није за једног српског властодршца подстицај и опомена када се сети Светога Кнеза који и у својим најтежим тренуцима, предсмртном ропцу, ни не помишља о себи, него о Богом му повереном народу и његовој даљој судбини. Он зна да је њега Бог поставио ту, не да би тиранисао народ Божији и стицао себи овоземаљска блага, него да би му, у страху Божијем, обезбедио покој и благостање, знајући да му предстоји дати одговор на Страшном Суду како је управљао њиме. Да ли га је својим

примером подстицао на богоугађање, или га је, авај! саблазнио и удаљио од Бога. Да ли му је био пример у сваком добром делу, или се, не дај Боже, народ подстицан његовим рђавим примером и сам покварио и предао сваком пороку. Нажалост, можемо са болом у срцу, само да констатујемо да они који данас у Србији власт имају не маре ни за Бога ни за свеце Божије. Други су њима узор, на друге се угледају. И то, како је код нас Срба, нажалост, већ знало да буде, из неправославног света им долазе ти узор. На њих се угледају, по њиховим наукама би да Србину мењају свест. За њих је Косово – мит, а Видовдан – највећи пораз у српској историји. Небеске Србије се одричу, а несрећници, нису ни свесни да ће, ако тако наставе, остати и без ове земаљске, а у Небеску неће ући. То су они под барјаком Вука Бранковића.

И шта да кажемо за крај? Да ли да, видевши, да ми, данашњи Срби, нисмо „ка' но што смо били, него смо се много изменили“ (како у Небеској Литургији јеца Свети Сава пред престолом Творца), да ли да кажемо да је све пропало – Косово је изгубљено, народ је пропао у сваком смислу и – нема нам спаса. Не! То би само било на радост непријатеља наших и показивало нашу малодушност и маловерност. Знају и они да један народ није у потпуности покорен докле се не покори и не сломи дух његов. У српскоме народу, благодаћу Божијом, заслугама наших светих предака, дух је још увек жив! Дух Светога Саве, дух Честитог Кнеза и свих косовских јунака, који је у суштини - дух Христов, још увек живи у српском народу. А, ко је јачи од Њега?! И ми овде присутни то сведочимо. Зато се и окупљамо, првенствено ради славословљења Бога и прослављања Светаца Божијих, али и да посведочимо и покажемо да има још оних који би и данас желели да остану Срби Светога Саве, Срби Светога Кнеза Лазара, Срби Христови. И боре се за то, по својим силама.

И на крају, завршио бих речима Псалмопевца, Светога Цара Давида, који у псалму 105. овако говори о стању у своме народу:

Оскврнише себе дјелима својим, и чинише прељубу поступањем својим.

И плану гњев Господњи на народ Његов, и омрзну му дио Његов.

И предаде их у руке незнабожачке, и ненавидници њихови стадоше господарити над њима.

Досађиваше им непријатељи њихови, и они бише покорени под власт њихову.

Много их је пута избављао, али Га они срдеше намјерама својим, и бише покорени под власт њихову,

и опомену се завјета Својега с њима, и покаја се по великој Милости Својој;

И учини, те их стадоше жалити сви који их бјеху заробили.

Спаси нас, Господе Боже наш, и покупи нас из незнабожаца,

да славимо свето име Твоје, да се хвалимо Твојом славом!

Благословен Господ Бог Израиљев од вијека и довијека!

И сав народ нека каже: амин! Алилуја!